

ли; соціальну, завданням якої є задоволення потреб суспільного розвитку; соціально-культурну – спрямовану на задоволення потреб окремого індивіда.

Література

1. Данилишин Б.М., Куценко В.І., Остафійчук Я.В. Сфера та ринок послуг у контексті соціальної модифікації суспільства: Монографія. – К.: ЗАТ "Нічлава", 2005. – 328 с.
2. Долишний М.И. Социально-экономические проблемы непроизводственной сферы. – К.: Наук. думка, 1984. – 214 с.
3. Зотов В.Н. Разработка стратегии и тактики маркетинговой деятельности вузов на рынке образовательных услуг и научно-технической продукции: Автореф.... канд. экон. наук. – М.: РЭА им. Г.В. Плеханова, 1997. – 21 с.
4. Євдокимова І.М. Сфера послуг за сучасних умов: аналіз і прогнозування. – К.: НДЕІ, 1995. – 156 с.
5. Мельник А.Ф. Організаційно-економічний механізм розвитку територіального комплексу послуг. – Тернопіль: Збруч, 1997. – 252 с.
6. Сагинова О.В. Маркетинг образовательных услуг// Маркетинг в России и за рубежом. – 1999, № 1(9). – С. 48-59.
7. Стиглиц Дж. Ю. Экономика государственного сектора. Пер. с англ. – М.: Изд-во МГУ, 1997. – 720 с.
8. Стрижов А.М. Понятие качества образовательной услуги в условиях рыночных отношений// Стандарты и мониторинг в образовании. – 1999, № 3. – С. 47-50.
9. Федорищев О.И., Шуметов В.Г. К вопросу о мониторинге системы высшего профессионального образования// Образование и общество. – 2003, № 6. – С. 42-49.

УДК 372.833.02/03

Ст. викл. Е.І. Костишин – Львівська державна
фінансова академія, м. Львів

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Обґрунтовано критерії і рівні економічної культури старшокласників. Розкрито теоретичний зміст поняття "компетенція".

Senior teacher E.I. Kostyshyn – L'viv state financial academy

Ground of structural components of economic culture of senior pupils

Substantiation of the criteria and levels of economic culture of senior forms pupils has been presented in the article. Theoretical content of the notion "competence" has been revealed.

Одним із стратегічних напрямів модернізації системи освіти в Україні у сучасних умовах визнано виховання людини – культури (О. Бондаревська, І. Зязюн, В. Гриньова та ін. вчені). Перехід стагнації ринкової економіки, який вимагає глибоких соціально-економічних змін у державі, висуває перед суспільством важливу педагогічну проблему формування економічної культури молоді, її підготовки до входження в життя за нових соціально-економічних умов, значної перебудови змісту та якості шкільної освіти. На розв'язання поставлених завдань спрямовано широке впровадження в школі предметів економічного змісту, проте, як свідчить аналіз практики, забезпечення учнів необхідними знаннями не вирішує проблеми їх підготовки до адаптації у сучасних динамічних соціально-економічних умовах. Економічні знання більшості випускників шкіл мають винятково теоретизований харак-

тер, відірваний від реальної дійсності, унаслідок чого молоді люди не можуть протистояти негативним явищам ринкової економіки. Як свідчать реалії сьогодення, частина молоді не може бути конкурентоспроможною на ринку праці через нестачу теоретичних знань і практичних навичок, а також недостатньої сформованості економічного мислення, відсутності економічної культури та низку інших суб'єктивних причин.

Економічна культура як компонент загальної культури особистості – це проблема, яку сьогодні недостатньо досліджено.

Економічна культура як компонент загальної культури є сукупністю досягнень в економічній науці і практиці. Основою економічної культури є економічна свідомість, яка формується на основі економічних знань і досвіду особистості. Компонентами економічної культури є культура праці і культура споживання.

Під економічною свідомістю необхідно розуміти усвідомлення людиною реальної картини економічного життя, економічних відносин, власної діяльності в цьому житті, взаємозв'язку між економічною активністю та рівнем задоволення особистих та суспільних потреб. Це поняття містить і раціональну складову (знання), і емоціональну (почуття), і зовнішній вплив, економічні погляди інших людей, значимі для особистості. Економічна свідомість є наслідком пізнання, безпосереднього відображення особистістю економічних відносин і її ставлення до різних явищ економічного життя сім'ї, школи, суспільства у конкретний період. Економічна свідомість нерозривно пов'язана з мисленням. Проте вони не тотожні і повинні бути проаналізовані окремо для того, щоб глибше зрозуміти механізм формування економічних знань.

Складова частина свідомості – це особисті переконання і принципи, які визначають ставлення до економічних явищ і закономірностей, мотиви і потреби людини.

Економічне мислення – це інтелектуальна властивість людини, здатність усвідомлювати економічні поняття, категорії, теорії, зіставляти їх із практикою і орієнтуватися в економічному житті.

Економічна культура передбачає наявність економічних знань і вмінь. Економічні знання – це сукупність економічних теорій про зміст, характер, властивості матеріальних благ, їх виробництво, обмін, розподіл і споживання, про вплив матеріального життя на розвиток суспільства.

Економічні вміння – здатність людини виконувати економічну діяльність або її окремі елементи на базі економічних знань та досвіду. До економічних умінь та навичок можна зарахувати вміння і навички економічного аналізу процесу і результатів діяльності, економічного розрахунку, економії, планування.

Економічне мислення і свідомість виступають як мотив і настанова відповідної економічної поведінки. У своїх діях і вчинках люди спираються на знання, аналіз економічної діяльності, досвід господарювання, передову економічну практику.

Органічне злиття економічної освіти і виховання забезпечує перехід економічного мислення і свідомості у відповідні соціально-психологічні якості, у практичні навички економічної діяльності, підвищення культури економічної поведінки, а отже, збагачення економічної культури загалом (рис. 1.1).

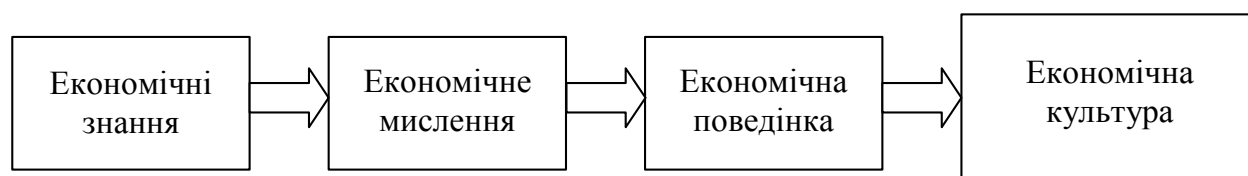

Рис. 1.1. Зв'язок структурних елементів економічної культури

Розроблення технології формування економічної культури старшокласників передбачає обґрунтування критеріїв і рівнів її сформованості. Критерії є засобами для оцінки, ознакою для судження, певною нормою згідно з якою можна встановити рівні сформованості певних якостей.

В універсальному енциклопедичному словнику дано визначення поняття "критерій" – критерій, принцип, який визначає спосіб визнання чогось з позиції присутності, відсутності чи ступеня наявності певних характеристик, якостей, мірило чогось.

Доцільніше в основу діагностики результатів процесу формування економічної культури старшокласників покласти поняття "ключових компетенцій" старшокласника. Це поняття ґрунтується на досягненні визначеного рівня компетентності старшокласників. Компетенцію у багатьох словниках тлумачать як здібність, уміння, якість або стан перебування компетентним, тобто таким, що має необхідні кваліфікаційні вміння і знання [15].

У більшості словників поняття "компетентність" і "компетенція" отожднюється. Проте, деякі сучасні дослідники диференціюють ці поняття. Так, М. Багієва вважає, що компетенція – це знання та вміння у певних галузях життєдіяльності, а компетентність – реальна демонстрація цих знань та відповідних умінь у конкретній діяльності [1].

У психолого-педагогічних дослідженнях учених світу виробляються шляхи, методи і конкретні методики формування компетентної особистості.

У західноєвропейських моделях компетентності зацентовано увагу на таких якостях, як уміння самостійно знаходити шляхи вирішення комплексних задач, самостійно оволодівати новими знаннями, вміннями, навичками; здатність до гармонійного спілкування, уміння поводитися у колективі. Американська модель компетентного працівника окреслює ту частину індивідуально-психологічних якостей, до яких входять самостійність, дисциплінованість, комунікативність, потреба у саморозвитку.

Під компетентністю людини розуміють спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і уявлень, які набуваються у процесі навчання та дають змогу людині визначати, ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту (від ситуації), проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Аналіз літературних джерел дають змогу визначити систему ключових компетенцій економічної культури старшокласників як узагальнені економічні знання, уміння і навички, спеціальні інтелектуальні здібності і якості, а також моральні принципи та ціннісні норми особистості, які необхідні старшокласникам – майбутнім фахівцям для адаптації у сучасному економічному середовищі і продуктивної економічної і професійно-орієнтованої діяльності, адекватної факторам культурного простору України. Згідно з цим визначенням, ключові компетенції ЕК старшокласників можна диференціювати за

трьома напрямками: ключові компетенції когнітивного компоненту ЕК, ключові компетенції інтелектуального компоненту ЕК та ключові компоненти ціннісного компоненту ЕК, які через функціональні цінності загальнолюдської культури, а також комунікативної, інформаційної культури та культури споживання, становитимуть основу системи діагностики рівня сформованості компонентів економічної культури старшокласників.

Когнітивний компонент ЕК складається із узагальнених економічних знань, умінь, навичок.

Багато уваги вивченню ролі економічних знань в економічному вихованні старшокласників приділяють вітчизняні вчені: В. Лагутін, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Прокопенко, І. Смолюк, М. Фіцула, О. Шпак та ін. Економічна освіта у навчальному процесі, на думку більшості вчених, є одним із основних шляхів формування економічної культури [11]. "Сьогодні вже чітко постали нові вимоги до системи економічної підготовки спеціалістів. Відчувається нагальна потреба у принципово нових знаннях фахівця, посилюється важливість моральних і світоглядних якостей його особистості," – підкреслює В. Лагутін [8]. Академік І. Прокопенко зазначає, що вивчення економічної теорії сприяє становленню освіченого громадянина й патріота України, професіонала, формуванню свідомої економічної поведінки в тих чи інших ситуаціях [10].

Формування ЕК старшокласників повинні базуватися на:

- поглибленні економічних знань учнів старшої школи будь-якого профілю;
- на усвідомленні основних законів ринкового господарювання;
- розумінні та підтримці економіко-культурних процесів сучасного розвитку України.

Б. Теплов зазначає, що створення системи знань та формування умінь володіти ними є необхідною умовою продуктивної роботи мислення і розвитку розуму [14]. Будь-який навчальний предмет, більш того, кожна тема, можуть і повинні бути використаними для розвитку мислення. Ю. Самарін умовами розвитку мислення називає формування зв'язків між знаннями [13].

За основу визначення поняття "економічні знання" можна погодитись з визначенням, яке наведено групою авторів А. Нісімчуком, О. Падалкою, І. Смолюком, О. Шпаком. Економічні знання – це узагальнені соціально-економічні знання як система фундаментально-наукових та загальнолюдських фактів, законів, явищ соціально-економічного середовища, які засвоюються через глибоке їх осмислення і усвідомлення та підтверджуються нормативами соціально-економічної поведінки [11].

Відзначимо ще одну властивість формування когнітивного компоненту ЕК. На погляд А.І. Дзундзи, "цілком припустимою є наявність різних вимог до рівня засвоєння знань. Деякі знання можуть бути засвоєними на рівні ідентифікації, а деякі – обов'язково на репродуктивному рівні. Окремі знання повинні бути засвоєні на ще вищому рівні – продуктивному" [5].

Процес нагромадження узагальнених економічних знань старшокласників має характерну властивість, яка разом із своєю основною функцією – освітньою, виконує також розвиваючу і виховну функції. Розвиваюча функція знань спрямована на формування розумової активності, на розвиток інтелекту, а на його основі, нового економічного мислення школярів. Виховна функція

узагальнених економічних знань виявляється через формування у старшокласників прагнення до усвідомлення своєї ролі у суспільстві, спроможності адекватно оцінювати соціально важливі фактори, готовності дотримуватися правових, економічних, етичних норм, які визначають ставлення суб'єкта економічної діяльності до суспільства, природи, людини.

Важливим механізмом формування когнітивного компоненту ЕК старшокласників є безпосередня, доступна їм економічна діяльність. Коли молодь залучена до цієї діяльності – це дає їй змогу відчувати специфіку проблем господарювання, формує зацікавленість у результатах своєї діяльності. Велике значення для підвищення рівня економічних знань має організація виробничої практики, яка охоплювала б завдання ознайомлення учнів із принципами організації економічної діяльності підприємства, створення факторів корпоративної культури, побудови системи комунікації тощо (обчислювального центру, хімічної фабрики, науково-дослідницького інституту, школи тощо).

Ще одним важелем у формуванні потреби в узагальнених економічних знаннях, уміннях і навичках є залучення старшокласників до різноманітних форм громадської діяльності. На жаль, останнім часом способів, форм і можливостей цього стає дедалі менше.

Отже, когнітивні ключові компетенції економічної культури можуть ефективно формуватися тільки за умови залучення старшокласників у самостійну, активну навчальну діяльність. Тобто, успіх процесу формування когнітивного компонента ЕК старшокласників залежить не тільки від рівня навчального, інформаційного особистісно-орієнтованого середовища, але й від характеру взаємодії учнів з цим середовищем. Цей характер буде визначатися особистими, економічними і професійними потребами старшокласників, загальним рівнем засвоєння економічних і орієнтованих знань, реальною матеріально-технічною, інформаційною базою навчання (наявністю навчальної, методичної, інформаційної літератури, технічних засобів навчання тощо).

Наведена вище характеристика когнітивного компоненту ЕК дає змогу визначити чотири рівні сформованості ключових компетенцій когнітивної складової економічної культури (засвоєння узагальнених, суспільно-значимих економічних знань): ідентифікаційний, репродуктивний, продуктивний та системно-творчий. Найвищий рівень (системно-творчий) характеризується високою пізнавальною активністю і внутрішньою мотивацією до набуття економічних знань. Розвиненість цих характеристик системно-творчого рівня сформованості когнітивного компоненту ЕК має дуже велике практичне значення, бо вони формують у старшокласників спроможність оцінювати важливі фактори професійної діяльності, підвищують прагнення до усвідомлення власної економічної ролі у суспільстві.

У сучасних умовах розвитку економічних відносин різко зростають вимоги до продуктивності мислення випускників середніх навчальних закладів. Ця розумова якість означає здатність до постановки нестандартних проблем, пошуку нових розв'язань в умовах реформування, економічних, соціальних, культурних засад розвитку суспільства, спроможність робити інтелектуальні відкриття в умовах невизначеності, які не впливають безпосередньо із

вже існуючих знань, а "виробляти" нові знання. Найістотніша ознака продуктивності мислення старшокласника – його спрямованість на вирішення нестандартних проблем, на відкриття нових знань, підвищення ступеня узагальнення і абстрагування ознак, підвищення рівня усвідомленості результатів власної розумової діяльності, що забезпечує широту застосування нових знань, самоконтроль, корекцію розв'язань.

Така якість мислення, як самостійність, вимагає від учня неабияких зусиль у подоланні труднощів. У цьому процесі одночасно виробляється наполегливість у досягненні мети і доведенні до кінця тієї чи іншої роботи. При цьому розвивається сміливість у пошуках і захисті власних поглядів, власного світогляду, оскільки цей світогляд не є нав'язаним ззовні, він – продукт власних зусиль. Самостійність мислення формується у навчальному процесі під час розв'язання задач проблемного характеру, що сприяє розвиткові творчих можливостей учнів. Творчість молоді може зростати тільки на ґрунті самостійного мислення. Саме творчість є тим прикладом прояву самостійного мислення, що приводить до розв'язання нових і важливих задач не тільки для індивіда, але для всього суспільства.

Головні якості мислення (гнучкість, глибина, системність, самостійність, продуктивність тощо) виявляються легше тоді, коли відношення до знань, що набуваються, має позитивне емоційне забарвлення, коли у процесі мислення виявляється зацікавленість проблемою, її рішенням і наслідками самого рішення. Ця зацікавленість може мати тимчасовий характер чи може бути показником стійкого інтересу, допитливості. Розвиваючи якості мислення, наприклад через опанування якимось навчальним предметом, можна значно швидше виробити у старшокласників глибокий інтерес до цього предмета, допитливість стосовно предметних досліджень, ніж за допомогою інших методів і засобів [6].

Отже, до системи ключових компетенцій інтелектуального компонента ЕК як показників сформованості економічного мислення старшокласників необхідно віднести систему узагальнених соціально-економічних знань, комплекс розумових операцій і прийомів навчальної роботи та якості мислення – глибину, цілеспрямованість, самоусвідомленість, гнучкість, активність, наполегливість, критичність, сугестивність, плановість, компромісність, продуктивність, логічність, науковість мислення, що проявляються під час розв'язання навчальних задач або наукових проблем.

Умовою формування ключових компетенцій інтелектуального компонента ЕК старшокласників є, поряд із глибоким оволодінням узагальненими економічними знаннями, вміннями і навичками, озброєння старшокласників цілісною системою операцій розумової діяльності і комплексом прийомів навчальної роботи. Показником сформованості ключових компетенцій економічного мислення старшокласників є рівень опанування системою економічних знань, сформованість системи розумових операцій і прийомів навчальної роботи, а також рівень розвитку таких якостей мислення, як глибина, гнучкість, критичність, активність, наполегливість, цілеспрямованість, самостійність і самоусвідомленість, логічність тощо.

Наведемо структуру ключових компетенцій інтелектуального компонента економічного мислення старшокласників (рис. 1.2).

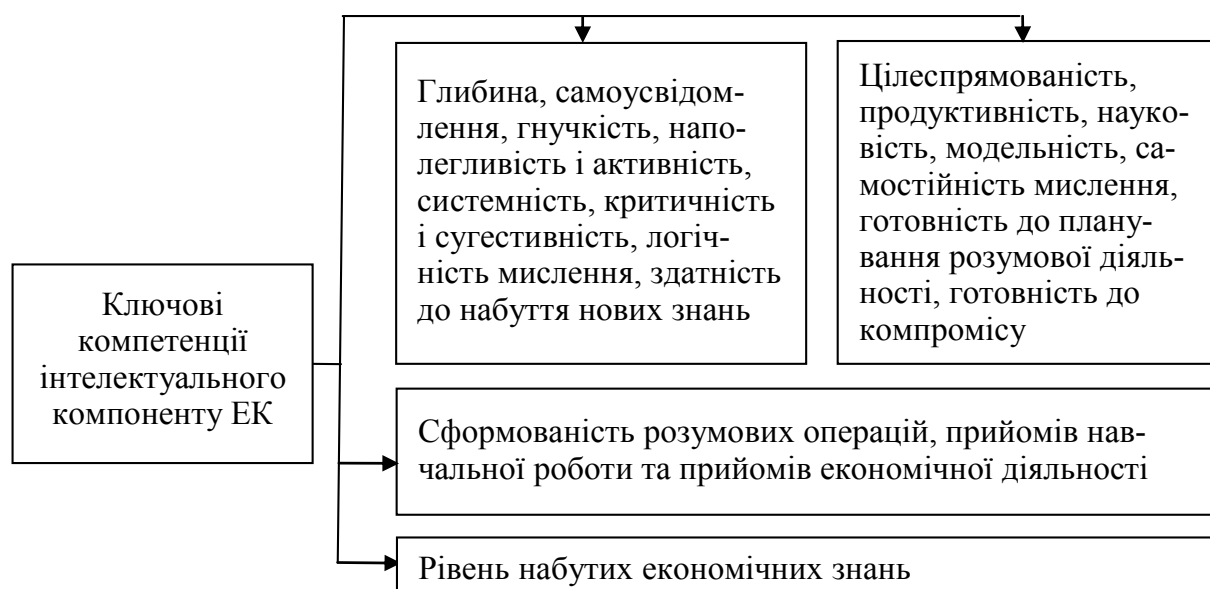

Рис. 1.2. Структура ключових компетенцій інтелектуального компоненту ЕК

Сформованість ключових компетенцій економічного мислення доцільно розглядати як необхідну умову – конкурентоспроможності фахівця на ринку праці; готовності ставити й розв'язувати дослідницькі проблеми; розвитку й застосування фундаментальних математичних, статистичних й інших природничих досліджень у системі економічної підготовки. Головною метою вищої освіти стає не тільки вивчення основ класичних фундаментальних наук, а загальний інтелектуальний розвиток – формування у старшокласників у процесі навчання якостей мислення, що необхідні для повноцінного функціонування людини у сучасному суспільстві, для динамічної адаптації особи в умовах реформування економіки України.

Ціннісний компонент є функціональною складовою економічної культури, оскільки формування системи цінностей особистості – це не тільки гуманістичне спрямування сучасних освітніх процесів, а й передумова реальних економічних, соціальних, політичних перетворень Української держави. Функціональна складова ЕК, у певному сенсі, – це явище вищого порядку відносно системотвірних складових економічної культури.

Ціннісна сфера особистості є вищим щаблем інтелектуально-морального розвитку людини, гармонією її ідеалів із загальнолюдськими цінностями та високиморальними вчинками, які ґрунтуються на потребі служити суспільству та прогресу, постійному прагненні до самовдосконалення та самореалізації. Дослідженню особливостей сфери загальнолюдських цінностей культури присвячено багато праць учених: соціологів, педагогів, філософів, психологів.

Система загальнолюдських цінностей суспільства фіксує його внутрішню єдність і національно-історичну цілісність. При цьому зрушення, які відбуваються у культурних орієнтаціях, обумовлюють зміни у соціально-економічних і культурно-етнічних процесах, динаміку суспільного розвитку суспільства загалом і особистості зокрема.

Розвиток системи загальнолюдських культурних цінностей суспільства і окремої особистості глибоко взаємозалежні, оскільки цілісне особистісне становлення суб'єкта культури відбувається: по-перше, на певній духовно-

змістовній основі, створеній у суспільстві; по-друге, – у конкретному соціокультурному середовищі та, зокрема, в умовах сформованої у суспільстві системи освіти.

О. Вишневський конструює цілісну систему цінностей, яка охоплює універсальні загальнолюдські цінності: доброту, правду, гідність, красу, мудрість тощо; національні цінності: патріотизм, національну гідність, історичну пам'ять; громадянські цінності: прагнення до свободи особистості, обов'язки перед співгромадянами, соціальну гармонію, правову свідомість; родинні цінності [2]. Е. Зеєр виділяє у цьому контексті креативність, контактність, самоконтроль, самостійність [7].

В. Загвязинський, Ш. Амонашвілі, А. Закірова зараховують до загальнолюдських цінностей любов, праведність, доброту, віру. Новими цінностями вони називають інформаційну культуру, поважливе ставлення до власності, підприємливість, толерантність. На думку цих учених, сутність реальних загальнолюдських цінностей у глибокому розумінні "екологічних, валеологічних і моральних проблем і цінностей, у слідуванні відповідним імперативам" [3].

Аналізу форм і методів виховання моральних цінностей і громадської свідомості у різних видах діяльності присвячено дослідження багатьох сучасних учених педагогів (М. Антонець, Н. Бордовська, В. Лозова, В. Мацюк, А. Реан, М. Фіцула та багато ін.). В. Лозова та Г. Троцько розкривають зміст основних понять, в яких закріплено загальнолюдські моральні норми: добро, обов'язок, совість, честь, гідність, щастя [9]. М. Фіцула особливу увагу приділяє формуванню у молоді національної свідомості та самосвідомості, що передбачає виховання шанобливості до рідної землі, свого народу, національної історії і культури, відчуття своєї причетності до розбудови національної державності [12].

Засобами морального виховання М. Фіцула називає: залучення молоді до практичних справ розбудови державності, правдиве висвітлення питань історії культури та освіти народу, історичні дослідження невідомих сторінок української культурної спадщини, вивчення бойових традицій та героїчних сторінок історії Збройних сил України, формування етнічного самоусвідомлення (глибоке опанування рідною мовою, вивчення історії і рідної місцевості), прищеплення почуття національної, расової, конфесійної толерантності, виховання поваги до неписаних законів лицарської честі (любов до батьків, вірність у коханні й дружбі, піклування про слабших, шляхетне ставлення до жінок, додержання народних традицій, розвиток власних фізичних і духовних сил, волі тощо) [12].

Особливе місце у підсистемі загальнолюдських цінностей, насідають, займають валеологічні цінності та норми. У розділі VI (п. 12) "Національної доктрини розвитку освіти" наголошується: "В усіх ланках системи освіти шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства." Формування ключових компетенцій усіх компонентів ЕК передбачає зростання обсягів і інтенсивності навчальної та дослідницької діяльності старшокласни-

ків, обумовлює високі вимоги до їхнього фізичного розвитку. Усе більш відчувається потреба у підвищенні розумової і фізичної працездатності, рівня функціональних можливостей організму, продуктивності розумової праці школярів. У сучасних умовах розвитку можливостей комп'ютерних інформаційних комунікацій старшокласникам доводиться сприймати й обробляти величезну кількість нової інформації. Значною мірою на сприйнятті інформації позначається стан здоров'я наших учнів. Сучасна молодь, на жаль, вважає здоров'я далеко не найважливішим у житті. Завдання вчителів – допомогти учням змолоду пізнати свій організм і вміти підтримувати його належним чином, розвинути якості валеологічної культури.

Належне використання валеологічних знань і умінь, навичок організації здорового способу життя сприяє розвитку у старшокласників таких ключових компетенцій інтелектуального компоненту ЕК як цілеспрямованість, наполегливість і активність. Наполегливість є дуже важливою для досягнення успіхів у навчанні, у майбутній економічній діяльності. З наполегливістю тісно пов'язана готовність розв'язувати задачу, що вимагає великої напруги розуму, цілеспрямованості. Наполегливість і спрямованість з успіхом можуть бути розвинутими у процесі валеологічного виховання учнів. Наприклад, активна фізична діяльність безумовно вимагає від старшокласників зосередження уваги, наполегливості, активного вибору мети і способів дій, без яких неможливе виховання справжнього фахівця.

Отже, ключові компетенції ЕК старшокласників необхідно диференціювати за трьома напрямками: ключові компетенції когнітивного компоненту ЕК та ключові компетенції інтелектуального компоненту ЕК, які разом із цінностями комунікативної, корпоративної, інформаційної культури та культури споживання, становлять систему діагностики рівня сформованості компонентів економічної культури старшокласників.

Сформувані ключові компетенції когнітивного компоненту ЕК можна через підвищення продуктивного та системно-творчого рівня засвоєння узагальнених економічних знань; формування внутрішньої мотивації оволодіння узагальненими економічними знаннями, уміннями, навичками; підвищення рівня пізнавальної активності старшокласників; формування умінь і навичок роботи з інформацією; розвиток самостійності, ініціативності, творчості у процесі оволодіння узагальненими економічними знаннями, уміннями, навичками. Ефективність формування когнітивного компоненту ЕК забезпечується такими умовами: наявністю навчального, інформаційного, науково-методичного середовища; неперервністю впливу на рівень засвоєння узагальнених економічних знань; досконалістю способів і засобів впровадження процесу формування когнітивного компоненту ЕК старшокласників у навчальній, науково-дослідницькій та громадській роботі; конструювання змісту когнітивного компоненту ЕК.

Формування інтелектуального компоненту ЕК старшокласників (розвиток операцій та якостей мислення) у навчальній роботі найтіснішим чином пов'язане зі створенням системи прийомів навчальної діяльності соціально-економічної спрямованості, навички застосування їх у практичній діяльності.

Література

1. Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Наука, 1973. – 270 с.
2. Вишневецький О.І. На тернистому шляху до себе// Рідна школа. – 1995, № 5. – С. 12.
3. Дзундза А.І. К вопросу о межпредметных связях курса// Дискретная математика: Матер. Всеукраїнської конф. Алгебраїчні методи дискретної математики. – Луганськ. – 2002.
4. Дзундза А.І. Культура споживання: Навч.-метод. пос. – Донецьк: Норд Комп'ютер, 2001. – 198 с.
5. Дзундза А.І. Корпоративна культура: Навч.-метод. пос. – Донецьк: Норд Комп'ютер, 2003. – 172 с.
6. Дзундза А.І. Формування системи загально-дидактичних і спеціальних розумових операцій як умова розвитку соціоекономічного мислення студентів ВНЗ// Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. – Київ-Запоріжжя. – 2003, вип. 26. – С. 263-271.
7. Елканов С.Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя. – М.: Просвещение, 1989. – 206 с.
8. Камишанченко О.М. Зміст шкільної економічної освіти// Напрями наукових досліджень кафедри педагогіки: Зб. наук. праць/ За ред. В.І. Лозової. – Харків: ХДПУ, 1997. – С. 134-137.
9. Концепція базової математичної освіти в Україні. – К.: МО України, Ін-т системних досліджень освіти. – 1993. – 31 с.
10. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів/ Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., доп. – Харків: Вид-во "ОВС", 2000. – 164 с.
11. Лозова В.І., Золотухіна С.Т., Гриньова В.М. проблема активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні психолого-педагогічних дисциплін// Вища і середня педагогічна освіта: Республ. наук.-метод. зб. – К.: Вища шк. – 1989, вип. 14. – С. 63-68.
12. Прокопенко І.Ф., Євдокімов В.І. Педагогічна технологія. Навч. пос. – Харків: Основа, 1995. – 374 с.
13. Психологія. Сб. Под ред. Ковалева А.Г., Степанова А.А. Шабалина С.Н. – М.: Просвещение, 1966. – 451 с.
14. Соколова Г.Н. Экономическая социология. – Мн.: Выш. шк., 1998. – 368 с.
15. Payne J., Bettman J., Johnson E. Adaptive strategy selection in decision making// Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, Cognition. – 1988. – V.14, № 3. – P. 534-552.

УДК 630*5

Доц. М.П. Горошко, канд. с.-г. наук;
літ. редактор В.В. Дудок – НЛТУ України, м. Львів

АНДРІЙ П'ЯСЕЦЬКИЙ – НАУКОВЕЦЬ І ГРОМАДЯНИН (ДО 65-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ ЗАГИБЕЛІ)

Описано життєвий шлях і проаналізовано науковий доробок визначного українського лісівника Андрія П'ясецького (1909-1942). Висвітлено основні напрямки його досліджень, вказано на доцільність вшанування його імені на найвищому державному рівні.

Assoc. prof. M.P. Horoshko; literary editor V.V. Dudok – NUFWT of Ukraine, L'viv

Andriy Pjasetsky – scientific and citizen (to 65-years from the day of death)

This article consider course of life and analysed the research activities of famous ukrainian silviculturist Andriy Pjasetsky (1909-1942). It is describe main directions of research, show in necessity of perpetuation his name on highest state level.

Імені Андрія П'ясецького, проскриповане за радянських часів, досі не пошановано належно в Україні. Учений, політичний та громадський діяч, міністр лісів в уряді Ярослава Стецька, він загинув від фашистської кулі у 33-річному віці після виснажливого кількомісячного ув'язнення. Видана того ж